

Tomasz Olbrycht

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy
Katedra Agroekologii i Architektury Krajobrazu
ul. Ćwiklińskiej 2, 35–601 Rzeszów
tkolbr@univ.rzeszow.pl

Anna Szewkiewicz

Ożenna 1, 38–232 Krempna
anna.szewkiewicz@gmail.com

Received: 29.01.2013

Reviewed: 22.05.2013

KÓZKOWATE (COLEOPTERA, CERAMBYCIDAE) NOWE DLA BIESZCZADÓW I BESKIDU NISKIEGO

Longhorn beetles (Coleoptera, Cerambycidae)
new from the Bieszczady and Beskid Niski Mts.

Abstract: In the present report we provide information on one new species from the Bieszczady Mountains and seven new species from the Beskid Niski Mountains. Among the identified species *Macroleptura thoracica* Creutzer, 1799 and *Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767), both very rare in Poland, deserve a special interest.

Key words: Bieszczady, Beskid Niski, new record, Cerambycidae, *Macroleptura thoracica*, *Stenopterus rufus*.

Kózkowate (Coleoptera, Cerambycidae) Bieszczadów i Beskidu Niskiego poznane są dość dobrze. Najwięcej informacji na temat występowania chrząszczy z tej rodziny w Bieszczadach znajduje się w opracowaniach Gutowskiego (1995) oraz Pawłowskiego i in. (2000). Wspomniani autorzy wymieniają łącznie 93 gatunki, jednak Michalcewicz (2003) udowodnił, że *Calamobius filum* (Rossi, 1790) został wykazany na podstawie błędnie oznaczonych okazów *Agapanthia villosoviridescens* (De Geer, 1775) i dlatego powinien zostać wykreślony z tej listy. Kolejnym gatunkiem, który do tej pory nie został stwierdzony w Bieszczadach, jest *Arhopalus ferus* (Mulsant, 1839) (Holly 2007). Jak wynika z informacji uzyskanych bezpośrednio od autora doniesienia (Holly M. - informacja ustna) było to związane z pomyłką w oznaczeniu osobnika *Arhopalus rusticus* (Linnaeus, 1758). W związku z powyższym łączna liczba kózkowatych wykazanych z Bieszczadów wynosi obecnie 92 gatunki. Na terenie Beskidu Niskiego zaobserwowano do tej pory 76 gatunków Cerambycidae (Kubisz i Hilszczański 1992; Słáma i Gutowski 1997).

W niniejszym doniesieniu podajemy informacje o jednym gatunku nowym dla Bieszczadów i siedmiu nowych dla Beskidu Niskiego.

Okazy dowodowe znajdują się w kolekcji pierwszego z autorów, który odpowiadał również za poprawność oznaczeń zebranych gatunków.

Zastosowano następujące skróty: ASz – Anna Szewkiewicz, TO – Tomasz Olbrycht, leg. – zebrał(a), obs. – obserwował, os. – osobnik(i).

***Macroleptura thoracica* Creutzer, 1799**

BESKID NISKI: okolice **Barwinka** (UTM: EV47), las mieszany jodłowo-bukowy, 17.VII.2003, 1 os. odłowiony w siatkę entomologiczną (w locie) nad stosem gałęzi bukowych ułożonych w zacienionym miejscu, nad brzegiem potoku, obs. TO. W celu ochrony tego rzadkiego gatunku nie podajemy dokładnych współrzędnych stanowiska.

***Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767) (Ryc. 1)**

BIESZCZADY: **Przełęcz „Przysłup” k. Żubraczego** – N:49°12'38", E:22°14'28" (UTM: EV95), pobocze drogi porośnięte roślinnością zielną, 19.VII.2008, 1 os. na kwitnącym krwawniku pospolitym *Achillea millefolium* L., leg. TO.

BESKID NISKI: **Barwinek** – N:49°26'40", E:21°40'40" (UTM: EV47), skraj drogi leśnej, 08.VII.2011, 1 os. na kwitnącym krwawniku pospolitym *Achillea millefolium* L., leg. TO.

Ryc. 1. *Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767) (fot. T. Olbrycht).

Fig. 1. *Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767) (phot. T. Olbrycht).

***Ropalopus macropus* (Germar, 1824) (Ryc. 2)**

BESKID NISKI: **Wernejówka** – N:49°28'27", E:22°54'24" (UTM: EV68), skład drewna stosowego, 16.VI.2006, 2 os. (podczas kopulacji) na wałku bukowym, leg. TO; **Mszana** – N:49°29'2", E:21°39'58" (UTM: EV48), skład drewna opałowego przy budynku wielorodzinnym, 10.VI.2012, 1 os. na drewnie bukowym, leg. TO.

Ryc. 2. *Ropalopus macropus* (Germar, 1824) (fot. T. Olbrycht).

Fig. 2. *Ropalopus macropus* (Germar, 1824) (phot. T. Olbrycht).

***Acanthocinus aedilis* (Linnaeus, 1758)**

BESKID NISKI: Ożenna – N:49°25'52", E:21°27'17" (UTM: EV37), skład drewna stosowego przy drodze wiejskiej, 05.VI.2012, 1 os. na wałku sosnowym, leg. ASz.

***Agapanthia intermedia* Ganglbauer, 1884**

BESKID NISKI: Ożenna – N:49°25'49", E:21°27'20" (UTM: EV37), łąka kośna, 23.VI.2010, 1 os. na liściu świerzbnicy polnej *Knautia arvensis* (L.), leg. ASz; Ożenna – N:49°25'46", E:21°27'22" (UTM: EV37), pastwisko, 30.VI.2010, 1 os. na liściu świerzbnicy polnej *Knautia arvensis* (L.), leg. ASz.

***Exocentrus lusitanus* (Linnaeus, 1767)**

BESKID NISKI: Kotań – N:49°31'35", E:21°28'16" (UTM: EV38), zadrzewienia obok cerkwi, 4 os. wyhodowane w okresie 16–30.V.2011 z gałązek lipy zebranych 10.IV.2011, leg. ASz; Krempna – N:49°30'40", E:21°30'16" (UTM: EV38), zadrzewienia obok cerkwi, 18.V.2010, 1 os. wyhodowany z gałązki lipy zebranej 10.IV.2011, leg. ASz; Królik Wołoski – N:49°30'8", E:21°48'43" (UTM: EV58), cmentarz obok cerkwi, 23.VIII.2008, czynne i opuszczone żerowiska w leżących na ziemi gałęziach lipy, leg. TO; Ożenna – N:49°25'36", E:21°27'52", (UTM: EV37), cmentarz obok miejsca po cerkwi, 16.V.2011, 1 os. wyhodowany z gałązki lipy zebranej 10.IV.2011, zaobserwowano również

liczne opuszczone żerowiska, leg. ASz; **Ożenna** – N:49°25'30", E:21°26'43" (UTM: EV37), zadrzewienia przy kapliczce, 07.V.2012, 1 os., wyhodowany z gałązki lipy zebranej 25.III.2012, leg. ASz; **Puławy Górne** – N:49°29'53", E:21°56'13" (UTM: EV68), cmentarz obok nieistniejącej cerkwi, 12.III.2010, 1 os. wyhodowany z gałązki lipy zebranej 17.I.2010, leg. TO; **Rudawka Rymanowska** N:49°30'34", E:21°54'31" (UTM: EV68), zadrzewienia na terenie Ośrodka Wczasów Zdrowotnych „Rudawka”, 28.V.2012, 1 os. wyhodowany z gałązki lipy zebranej 01.V.2012, leg. TO; **Tarnawka** – N:49°30'47", E:21°55'7" (UTM: EV68), cmentarz obok nieistniejącej cerkwi, 6 os. wyhodowanych w okresie 29.V-10.VI.2007 z gałązki lipy zebranej 04.V.2007, leg. TO; **Wernejówka** – N:49°28'26", E:21°54'25" (UTM: EV68), cmentarz obok miejsca po cerkwi, 29.VII.2012, czynne i opuszczone żerowiska w leżących na ziemi gałęziach lipy, leg. TO; **Wisloczek** – N:49°30'8", E:21°52'14" (UTM: EV68), cmentarz obok miejsca po cerkwi, 01.V.2012, opuszczone żerowiska w leżących na ziemi gałęziach lipy, leg. TO.

***Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758)** (Ryc. 3)

BESKID NISKI: **Iwonicz Zdrój** – N:49°26'40", E:21°40'40" (UTM: EV59), łąka obok sanatorium „Excelsior”, 03.VII.1999, 1 os. na łodydze marchwi zwyczajnej *Daucus carota* L., leg. TO.

Ryc. 3. *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758) (fot. T. Olbrycht).

Fig. 3. *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758) (phot. T. Olbrycht).

Warto jeszcze wspomnieć o nowych stanowiskach kilku gatunków, które z Bieszczadów i Beskidu Niskiego znane były tylko z pojedynczych stwierdzeń (Gutowski 1995, Kubisz i Hilszczański 1992):

***Tetropium gabrieli* (J.Weise, 1905)**

BESKID NISKI: **Rudawka Rymanowska** – N:49°30'59", E:21°55'4" (UTM: EV68), skład drewna, 01.V.2012, 11 os. oraz kilkadziesiąt czynnych żerowisk pod korą pni modrzewiowych, leg. TO.

***Phymatodes testaceus* (Linnaeus, 1758)**

BESKID NISKI: **Ożenna** – N:49°25'48", E:21°27'17" (UTM: EV37), 15.VI.2010, 1 os. na ścianie budynku gospodarczego, leg. ASz.

***Anaesthetis testacea* (Fabricius, 1781).**

BESKID NISKI: **Ożenna** – N:49°25'49", E:21°27'41" (UTM: EV37), zakrzewienia śródpolne, 2012.VI.26, 1 os. w kolebce poczwarkowej w gałązce wierzby iwy *Salix caprea* L., leg. ASz.

***Pogonocherus hispidus* (Linnaeus, 1758)**

BESKID NISKI: **Ożenna** – N:49°25'30", E:21°26'43" (UTM: EV37), zadrzewienia przy kapliczce, 16 os. wyhodowanych w okresie 17.VII-10.VIII.2012, z gałązek lipowych zebranych 01.V.2012, leg. ASz.

BIESZCZADY: **Przełęcz „Przysłup” k. Żubraczego** – N:49°12'37", E:22°14'36" (UTM: EV95), 19.VII.2008, parking przy punkcie widokowym, 1 os. odłowiony w locie, leg. TO.

***Saperda perforata* (Pallas, 1773)**

BESKID NISKI: **Wernejówka** – N:49°28'26", E:21°53'30" (UTM: EV68), las mieszany, 06.VI.2004, 2 os. wyhodowane z larw zebranych 04.IV.2004 pod korą złamanej osiki, leg. TO.

Spośród wykazanych wyżej gatunków na szczególną uwagę zasługuje bardzo rzadka i chroniona w Polsce *Macroleptura thoracica* Creutzer, 1799, podawana do tej pory jedynie z Pojezierza Mazurskiego (Puszcze Borecka i Augustowska) i Puszczy Białowieskiej (Gutowski i in. 1994; Plewa 2007). Ciekawym i rzadko spotykanym chrząszczem jest również *Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767), który w naszym kraju osiąga północną granicę swojego zasięgu. Zdaniem Burakowskiego i in. (1990) wykazany był tylko z trzech południowych krain, przy czym z południowo-wschodniej Polski (góra zamkowa w Przemyślu) na podstawie obserwacji sprzed ponad 80 lat (Trella 1925). Oba wspomniane gatunki zostały umieszczone na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce (Pawłowski i in. 2002); *Macroleptura thoracica* została oznaczona kategorią VU (gatunek zagrożony) a *Stenopterus rufus* kategorią DD (gatunek o statusie słabo rozpoznanym).

Literatura

- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1990. Chrząszcze – *Coleoptera*. Cerambycidae i Bruchidae. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 15: 312 ss.
- Gutowski J.M., Ługowej J., Maciejewski K.H. 1994. *Leptura thoracica* Creutzer, 1799 (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce. Wiad. Ent. 13(3):157–165.
- Gutowski J.M. 1995. Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) wschodniej części Polski. Pr. Inst. Bad. Leśn. 811: 190 ss.
- Holly M. 2007. Nowe stanowiska rzadkich gatunków chrząszczy na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz w Bieszczadach Zachodnich. Roczniki Bieszczadzkie 15: 243–251.
- Kubisz D., Hilszczański J. 1992. Fauna kózkowatych (Coleoptera, Cerambycidae) Beskidu Niskiego. Wiad. Ent. 11(2): 73–79.
- Michalcewicz J. 2003. *Calamobius filum* (Rossi, 1790) (Coleoptera: Cerambycidae) omyłkowo wykazany z Polski – weryfikacja danych z piśmiennictwa. Wiad. Ent. 22(1): 53.
- Pawłowski J., Petryszak B., Kubisz D., Szwajko P. 2000. Chrząszcze (Coleoptera) Bieszczadów Zachodnich. Monografie Bieszczadzkie 8: 9–143.
- Pawłowski J., Kubisz D., Mazur M. 2002. Coleoptera Chrząszcze: 88–110. W: Głowaciński Z. (red.). Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, Instytut Ochrony Przyrody, PAN, Kraków: 1–155.
- Plewa R. 2007. Nowe stanowiska chrząszczy z rodziny kózkowatych (Coleoptera: Cerambycidae) w północno-wschodniej Polsce. Wiad. Ent. 26(2): 126–127.
- Sláma M., Gutowski J.M. 1997. *Xylotrechus capricornis* (Gebler, 1830) (Coleoptera: Cerambycidae) – gatunek nowy dla polskiej i czeskiej fauny. Wiad. Ent. 16(2): 83–97.
- Trella T. 1925. Wykaz chrząszczy okolic Przemyśla. Elateridae – Sprężyki, Eucnemidae – Goleńczyki, Cerambycidae – Kózki. Pol. Pismo Ent., Lwów, 4: 92–96.